

parabat polari, sed neque in paulo meliore, et aere vase, vel stanno, et quod ista præcellit argenteo: verum eligens vas aureum, in eo poculum temperavit, ut quis videns decorem auri, dum radiantis metalli pulebritudine delectatur, et totus oculis hæret in specie, non consideret quid intrinsecus latet, et accipiens calicem, bibit nesciens calicem Nabuchodonosor. (a) Intelliges autem calicem aureum in præsentem nominatum, si animadvertas pessimorum dogmatum verba mortifera qualem habeant compositionem sermonum, qualem decorem eloquentie, qualem rerum divisionem: et cognosces quomodo unusquisque postarum, qui putantur apud vos disertissimi, calicem aureum temperaverit, et in calicem aureum venenum injecerit idololatriæ, et venenum turpilloqui, venenum eorum, quæ animam hominis interium dogmatum, venenum falsi nominis scientiæ. Sed meus Jesus contra fecit, sciens aureum calicem Zabuli, et præcaveans ne aliquis ad fidem suam veniens, suspicaretur etiam Christi talem esse calicem, qualem esse (b) requirit, et per similitudinem materiæ formidaret errorem: ideo curavit 766, ut haberemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Sæpe vidi aureum calicem in pulchro sermonis ornato, et dogmatum venena considerans, deprehendi calicem Babylonis. *Calix aureus Babylon in manu Dei.* Non semper calix aureus Babylon. Cum autem venerit ad vindictam, et in manu Dei posita fuerit, tunc efficitur terra, quæ quondam tacta est in Jubah. (Al. Job). Neque vero jugiter in manu Dei continetur, sed ultionis tantum tempore, cum cœperit Dominus ei restituere quod meretur: tunc in manu ejus (c) inebrians omnem terram iste calix aureus Babylon inebriabit. Quomodo autem universam terram inebriabit (Al. inebriaverit); facile scies, si consideraveris omnes homines ebrios. Inebriamur ira, inebriamur tristitia, inebriamur (d) mente, excedimus amore, concupiscentiis et vana gloria. Quanta pocula temperaverit, quot (e) inebriantes porrexerit calices calix iste, quid necesse est dicere? *Calix aureus Babylon, inebrians omnem terram.* Animadvertite omnem terram plenam esse peccatis, et non quæres quomodo Babylon omnem terram inebriaverit. Sed si forte (f) videris justum, ebrium non esse de calice peccatorum, noli putare Scripturam esse mentitam, quæ dixerat: inebrians omnem terram, cum iste non inebrietur a Babylone, et tamen consistat in terra. Audi quia justus non sit terra (Al. in terra): Omnem terram inebriat calix iste aureus. Justus vero cum sit super terram, conversationem in cœlis habet. Et propter hoc non convenit ulterius justo dici: *Terra es, et in terram ibis* (Gen. m). Sed (g) si necesse

(a) Subsequentem periodum pluribus locis misere deformatam, sensuque laborantem, ad Rabanicam lectionem exegimus, ac restitimus.
(b) Penes Raban., qualem reliquerit, sed neutra satis affert lectio.

(c) Plenius apud Raban., in manu ejus fiet inebrians omnem terram. Iste calix aureus Babylon inebriavit omnem terram.

A est audenter loqui, dicit justo Deus adhuc consistenti super terram: Cælum es, et in cælum ibis. Portat enim imaginem cœlestis. Igitur ut concludam, calix aureus inebriat omnem terram, sed, omnes ab eo inebriamur quamdiu terra, sumus. De (Al. a) vino ejus biberunt gentes, propter hoc commotæ sunt. Sicut in his, qui bibunt istum, qui in usu est, vini liquorem, si super situm, et super mensuram biberint, videmus ebrii (h) corporis motum, vacillantibus pedes, caput ac tempora 767 prægravata, os dissolutum, linguam significantem sermones ebrii, et therentibus labiis verba præcisa: similiter est videre eos, qui de calice aureo biberint Babylonis, quomodo moveantur, quomodo instabiles gressu sint, quomodo debilitata mente, et fluctuante cogitatu (Al. conatu) nihil firme (Al. firmi) teneant, sed semper in turbationibus agantur incerti. Quomobrem Scriptura divina de istius modi hominibus in alio loco ita ait: *Propterea commoti sunt.* Interponamus aliquid mysterii, quid de peccatore dicatur Cain. Cum egressus est a facie Dei, habitavit in terra Neid, contra Edem (Gen. iv). Naid in Græca lingua interpretatur commotio. Qui enim derelinquit Deum, qui deserit sensum de eo jugiter cogitanti, iste in terra Naid hodieque habitat, id est, in tribulatione mali cordis, et mentis commotione consistit. *Biberunt gentes, propterea commotæ sunt, et subito cecidit Babylon, et contrita est* (Luc. xvii). Quando dicit repente cecidit Babylon, videtur mihi prophetizare consummationem mundi subito futuram. Quomodo (Al. quando) enim diebus diluvii comedeabant, et bibebant, emebant, et vendebant, plantabant, et edificabant, donec venit (Al. veniret) diluvium, et tulit omnes, et subito venit inundatio: similiter autem, et in diebus Loth, sic et consummatio mundi non per partes fiet, sed repente. Huic conferendum existimato (Al. æstimo), id quod scriptum est in Jesu Nave (Josue vii), quando a voce sola tubæ, Jerico civitas corruens subito dispersit: et juxta hanc similitudinem Babylonem quoque in consummatione sæculi casuram esse, et subito conterendam, et hæc quidem de consummatione dicta sunt. Si vero veneris ad adventum Domini mei Jesu Christi, et videris ejus magnum opus, quomodo subvertent omnia gentium de idolis dogmata, ut credentes de erroris eximereet jugo, intelliges quia in tempore passionis ejus Babylon extemplo corruit et contrita est. Unusquisque nostrum consideret seipsum, et animadvertat Babylonem in suo peccatore corruisse. Si autem et in aliojus corde non cecidit civitas confusions, huic Christus necdum advenit. Veniente quippe eo, Babylon ruere consuevit. Propter hoc ad orationum præsidia

(d) Apud eundem, inebriamur, et mente excidimus amore, concupiscentiis, etc.
(e) Item, quot ebrietatis porrexerit calices.
(f) Perperam Vulgati addunt te.
(g) Si vocalem Rabanus sufficit. Sunt vero ejusmodi multa, quæ, lector non admonito, restitimus.
(h) Lectum antea, corpus motum.

confugientes, petite ut veniat Jesus in corda vestra, et A conterat Babylonem, et faciat ruere omnem malitiam ejus. 768 et redificet pro his, quæ subversa sunt, et pro Babylone, quæ fuerat ante constructa, in ipso principali cordis vestri (Al. nostri) Jerusalem civitatem sanctam Dei. *Plangite eam, et accipite resinam corruptionis ejus, si quomodo sanabitur.* Plangite, ait, Babylonem. Desinde quia omnis anima recipere potest salutem, et neque una apud Deum est insanabilis, ideo consilium dat his, qui possunt transigrare (Al. transmigracionis) in Jerusalem ad testimonium (Al. et testimonii) habere resinam ad emplastra faciendam, ut assumant medicamina, et quanto valent studio, sanitati restituant Babylonem. Hoc experiamur et nos facere, deprecantes Deum, ut de nobis resinam rationabilem (Al. rationalem), et de nobis resinam discamus ei malagma imponere, et oleum, et alligaturas, et imponentes alligemus vulnera Babylonis, imitantes Samaritanum, et (Al. ut) sanetur misera civitas, et curata desinat esse quod fuerat. Istud est, quod ait accipere (Al. accipe) resinam corruptionis ejus si quomodo sanabitur. Ubi sunt heretici? ubi sunt, qui naturas quasdam introducentes, asserunt esse naturam (Al. materiam) desperabilem, quæ penitus non recipiat salutem? si est natura, quæ perat, quæ alia talis erit ut Babylon? Attamen neque istam despiciat Deus. Præcipit enim medicis Deus ut recipiant resinam super Babylonem, si quomodo sanetur. Quidam igitur eorum, qui mandat acceptant, accipientes resinam corruptionis (Al. corruptionis) Babylonis, si quomodo sanetur, fecerunt quod fuerat imperatum, repererunt (Al. accepterunt) resinam ad corruptionem (Al. corruptionem) ejus, audientes posse fieri, ut Babylon reciperet sanitatem. Et quia quod putaverunt non effecerunt (Al. repererunt), Babylon quippe in pristina (Al. proposita) malitia perseverans, noluit se curari, satisfaciunt boni medici, et dicunt: *Curavimus Babylonem, et non est sanata, Relinquamus eam.* Vide autem, homo, ne quando angelis præcipiat Deus, ut ad languorem animæ tuæ medicaminum emplastra conficiant, si quomodo possis ab ægrotatione sanari, et respondeant angeli: *Curavimus Babylonem, istam ostendentes a passionibus confusam animam sum (Al. tuam), et non est sanata.* Non scientiam artis suæ, neque resinæ vim criminantur; sed te, qui præceptis eorum obsequi noluit, dicentes: *Curavimus Babylonem, et non est sanata Relinquamus eam.* Steterunt medici sub 769 magno medico angeli Dei, volentes curare imbecillitates nostras, volentes animam liberare de vitis, sed nos ipsi repellimus eos, dum consilii eorum non acquiescimus. Vident se operam perdere, cum loquantur invicem, et dicunt: *Relinquamus eam, et abeamus unusquisque in terram suam.* Hoc

(a) Penes Raban., domesticum et proprium negotium. Cave.

(b) Antea erat, Sic et his similiter in, etc.
(c) Legebatur antea medicamina non cessant.
(d) Apud Raban., in humilitatione ejus judicii, quod

est, credita nobis est a Deo medicina, ut animam curaremus humanam: adhibuimus adiutorium, medicinam (Al. medicamina) impositimus: multum contumax est, non vult observare, quod dicimus, studium nostrum non sequitur effectus. *Relinquamus eam, et abeamus unusquisque in terram suam,* id est, (a) domesticum locum, et proprium. Cave, homo, ne quando relinquat te medicus, sive Angelus Dei, sive quicumque hominum, cui credita est cura sermonum ad salutis medicinam deferendam (Al. medicamina deferenda). Si enim te dereliquerint et dixerint: *Abeamus unusquisque in terram suam, quia appropinquavit in cælum judicium ejus,* manifestum est quia abscessio eorum condemnatio tua sit, ut irremediabilis, nolentisque curari. Cum autem te deseruerint (Al. deseruerunt), quid tibi aliud eventurum est nisi quod solet his accidere, qui a medicis desperantur, utentes voluntate morbi sui, ut ad pejora demergantur? (b) Fiunt his similia et in consuetudine istius vitæ a prudentibus medicis. Accedit aliquis eorum ad languentem, 770 quantum ars patitur, et industria (c) medicinæ non cessat: sed si aut ægrotudo tantasit, ut repugnet curationi, aut ipse invalidus perimpatientiam doloris contra faciat quam jubetur, relinquat medicus, desperans (Al. desperat) hujusmodi hominem, et recidit ne inter manus suas expirans, causam interitus ejus ad se retorquet. Si ergo et nos, ne in sanctorum angelorum manibus, qui ad nos curandos a Domino destinati sunt, moriamur, relinquunt nos desperantes animam nostram, et aiunt: *Non est malagma imponere, neque oleum, neque alligaturas, quia appropinquavit in cælum judicium ejus. Et elevatum est usque ad astra.* Qui parvum habet peccatum, non usque ad cælum et sidera judicium suum effert (Al. ejus affertur). Pusillum enim, et humile est. Qui vero crescit in scelere, crescit et in iudicio, simulque cum vitis angetur et pena: et quia tantum delinquit (Al. deliquit), ut judicium ejus usque ad cœlestia sublevetur, et per impietatem suam resistens Deo ad superiora conscendat, profert Deus judicium suum in (d) humilitationem ejus judicii, quod cælum est a peccatore, et profertens judicium suum, humilitat quidem peccatorem, retribuit autem justo digna vita ejus in Christo Jesu Domino nostro, cui est gloria et imperium in sæcula seculorum. Amen.

HOMILIA TERTIA.

De eo quod scriptum est: *Et contritus malleus universæ terræ* (Jerem. i., 23).

769 Quomodo, ait, contractus, et contritus est malleus universæ terræ? quomodo facta est in exterminium Babylon? Quærendum (e) inter hæc quis sit malleus universæ terræ, quæve ejus contritio: unde ait propheta, quia ante contractus est quam contritus, ut congregantes ea, quæ alicubi de malleo scripta

exaltatum est a peccato, et profertens judicium suum, humilitat quidem peccatum, retribuit autem justo digna vita ejus, etc.

(e) Penes Rab., Quærendum igitur quis sit spiritaliter malleus universæ terræ, quæve ejus contritio prophetata

sunt, cum invenerimus nomen ejus, investigemus etiam nominis voluntatem ex his, quæ afferimus exemplis. Domus quondam componebatur Dei, **770** juxta tertium Regnorum librum (in Reg. vi) et Salomon erat construens, et edificans eam. Ubi que quasi in laude dicitur de domo Dei, quia malleus et securis non sunt audita in domo Dei. Ergo quomodo malleus non auditur in domo Dei: sic quia domus Dei Ecclesia est, malleus in Ecclesia non auditur. Quis est iste malleus volens quantum in se est impedire lapides adificationis templi, ut contriti non convenient fundamentis ejus? Vide (a) nunc **771** Zabulum, si non ipse est malleus universæ terræ. Ego autem pronuntiabo confidens, esse aliquem, qui non magnopere curet de malleo universæ terræ. Et quoniam exemplum (b) assumptum est de sensibili malleo, quero materiam malleo fortiolem, quæ nihil ab eo percussa patiatur. Quam quidem quærens reperi (Al. reperiri) in eo quod scriptum est: *Eccæ vir stans super muros adamantinios, et in manu ejus adamas.* Refert autem de adamante historia, quia fortior sit omni cadenti se malleo, incontractus et inconvincibilis permanens (Al. perseverans). Licet supra stet malleus Zabulus, et suppositus sit draco, qui est quasi incus indomabilis, nihil tamen in manu Dei, et in conspectu ejus consistens adamans perpetitur. Duo itaque contraria sunt adamanti isti, malleus, et incus improducibilis. Jam quoddam est et apud nationes tritum vulgi sermonis proverbium, ut de his, qui anxietatibus et ingentibus malis prementur, dicant: Inter malleum sunt et incidem. Tu autem hoc refers ad Zabulum et draconem, qui istiusmodi semper in Scripturis pro varietate causarum nominibus insigniuntur: et dicitis quia sanctus qui quasi murus adamantinus, vel in manu Domini adamas est non curet neque de malleo, neque de incude; sed quanto plus cæsus fuerit, tanto plus ejus virtutem splendescere. Aiunt eos, qui mercimonia lapidum exercent, cum voluerint probare adamantem, ignorant utrum sit adamas, an non sit, quamdiu malleum et incidem non invenerint: tunc autem persuaderi esse verissimum adamantem, si indomitus lapis, si (Dele alter si) inter incidem et malleum perseverat, si percussente desuper malleo, et incude supposita, durior lapidum natura compingit. (c) Talis vir est ante tentationem, ab his probare lapides nesciunt, ignoratur. Certissime autem novit adamantinorum lapidum naturam solus Deus fulvaminis ignoratam. Ego ipse adhuc nescio utrum, veniente malleo, et percussente me, confringar et conterar, convictus, quia non sum adamas, an certe verus adamas ostendar, si ingruentibus persecucionibus, periculis, tentationibus, tam contritus fuero ad ietus mallei, **772** quam probatus. Et tu ipse percurre Scripturam.

(a) Emendamus ex Rabano nunc, pro qua erat mihi.

(b) Pro assumptum, quod Rabani lectio substituit, manifestantur quæ male veteres notas assenti erroris, tribus verbis erat in antea vulgatis libris, ad

A ras, et quæres, si quod potes invenire vestigium bene a Deo promittit, ut malleus percussenti damno percutiat. Verbi gratia dictum sit (ad intelligentiam enim obscuriorum sumuntur exempla), si malleus non esset, non esset tuba productilis, quæ juxta Legem ad solemnitates Dei excutitur, quæ audientium animos clangore suo accendit ad bellum. Necessarius est malleus, ut tuba productilis fiat. Multa cooperatus est iste malleus tubæ productili Paulo, ut eum per varia tentamenta produceret, et approbare, quæ illius possit excudi, figuramque assumere tubæ magnisonæ, non incertam dans vocem in audientes, ut præparentur ad militiam bellum. Et quoniam malleus invenitur contraria fortitudo, et draco incus producibilis, istius modi semper in Scripturis nomen assumens; instabo sermone: Cain generavit filios, et de Cain ortus est faber æris et ferri. Ergo ut Zabulus, qui omnium tentationum operator est, malleus dicitur: ita qui ministrat, malleator est filius Cain. Quotiescumque enim in tentatione incidetis, scito malleum Zabulum esse, et malleatorem eum, per quem te Zabulus insequitur. Velut in prodigione Salvatoris malleus Zabulus, malleator Judas fuit. Et multi erant malleatores in tempore illo, quo Dominus passus est, clamantes: tolle de terra talem: crucifige, crucifige eum. Omnia malleatoribus plena sunt. Quotquot enim in actu suo Zabulum suspiciunt, et ministrant ei ad probandum justum, et injustum coarguendum, omnes malleatores sunt. Idcirco si heri malleator eras, et in manu malleum continebas, nunc discens, quia a Cain fraticida oriuntur malleatores, projice malleum de manu tua, et transmigre ad malleatorum, quæ spiritualis est, generationem, sicut Enos et reliquorum, qui Scripturarum laudibus efferuntur. Verumtamen finis contractio est atque contritio. Est sciendum quidem, quoniam prophetatus nunc malleus Zabulus sit, malleus non partis alicujus terræ, sed universæ terræ, pro eo quod in omni terra malitia ejus dispersa est, et ubique **773** malleus iste malum operatur. Est autem etiam hoc dicendum, Zabulum universæ terræ malleum esse, non cæli malleum. Neque enim tenuiori substantiæ convenit malleus, sed crassiori. Si portas imaginem terreni, malleus te, quia terrenus es, percussit; si peccas, et terra es, et in terram ibis, experieris malleum universæ terræ et in te operantem. Juxta istum intellectum, illud quoque animadvertendum est, universæ terræ malleum, quia adversum cuncta terrena potentiam suam exerceat, Zabulum esse: posse autem etiam minorem malleum intelligi, qui non universæ terræ sit malleus, sed illius, ut ita dicam, et illius partis terræ. Et si quidem una aliqua contraria fortitudo mihi repugnat, et colluctatur mecum, non valens cum universis simul hoc sanctum Spiritum.

(c) Hoc misere luxata sunt; Græcus quoque textus qui supplicias ferat, hoc loco desideratur. Utamur resarcias si legeris, Talis vir est, qui ante tentationem, ut ab his qui probare, etc.

minibus congregi, ut Zabulus: tunc est quidem malleus in me, sed non universæ terræ malleus; verum, ut ita dicam, meam tantum malleus terræ. Contracto autem et contrito malleo universæ terræ, quid necesse est arbitrari de malleo partium terræ? Simulque existimo admiratione dignum, quoniam universæ terræ malleus, sit comminutus. Quid enim magnum, si fractus fuisset, et contritus malleus partium terræ? Sed vere nunc admirandum est, quia universæ terræ malleus contractus atque contritus est. Post hæc quæro quis sit iste, qui universæ terræ malleum confrerit et contriverit: et dicam Moysen non potuisse confringere atque conterere malleum universæ terræ, neque ante eum Abraham, neque post eum Jesum Nave, neque alium quemquam prophetarum. Quis ergo potuit talem, tantumque (a) malleum universæ terræ confringere, et conterere? Quis est iste? Jesus Christus confrerit, atque contrivit malleum universæ terræ. Et hoc nunc admirans in Spiritu Sancto prophetas ait: *Quomodo contractus, et contritus est malleus universæ terræ?* Primo contractus (b) est, deinde contritus. Et quoniam reperi Salvatorem esse, qui confrerit malleum universæ terræ et contriverit eum, veniam ad Evangelium ut videam primam tentationem, quando dixit ei Zabulus: **774** *Ista omnia tibi dabo, si proci dens adoraveris, et reliqua: et dicam, quia in illo tempore non contrivit (Al. contriverit) Jesus malleum universæ terræ, sed tantum confrerit eum. Cum vero recessit (Al. recessit) ab eo usque ad tempus, et tempore postea venit instans, tunc contritus est, non solum contractus ut primum, malleus universæ terræ. Et quia contritus est, qui fuerat ante contractus, malleus universæ terræ, idcirco per unumquemque nostrum confringitur quidem quando introducitur in Ecclesiam, et proficimus ad (Al. in) fidem. Conteritur autem, et comminuitur, quando ad (c) profectum venimus. Quod si dubites conteri Zabulum ad profectum venientibus nobis, Audi Apostolum benedictione quadam benedicientem justum, atque dicentem: *Deus autem conterat Satanam sub pedibus vestris velociter* (Rom. xvi). Animalis est iste malleus, fortasse nunc fuit adversum nos, et quærit quia ista de eo pandimus, et conteritur a nobis, (neque enim confringitur tantum et non etiam conteritur per nos), confringere nos conterario et conterere. Et multos quidem contrivit eos, qui non attendunt sibi, neque custodia servaverunt cor suum. Verum nos confidentes in Deo, credentes in Christum Dei, non timeamus Zabulum Timor Dei facit nos non timentes Zabulum, nihilque ab eo perperit, sed et dicere non tantum generaliter, verum et de nobis ipsis: *Quomodo contractus est, et contritus malleus universæ terræ?* Illo autem contracto, et comminuto, Babylon fit exterminium: nec prius confusionis civitas dissipatur, quam malleus universæ terræ confringatur, et conteratur.*

(a) Sic Rabanus restituit. In antea vulgatis erat, *talem tantumque virum, et universæ terræ malleum confringere*, etc.

Unde et mirabiliter et præclaro ordine propheta usus est dicens: *Quomodo contractus est, et contritus malleus universæ terræ? Quomodo facta est in exterminium Babylon?* Quod primo factum est, primum enarravit: quod secundo consequenter exposuit. Et hoc oportet per singulos Scripturarum observare sermones. Quando itaque fit in exterminium Babylon? Quando exterminantur omnes confusiones de anima mea, neque ulterius mo confundit mors filii, aut obitus uxoris: cum non est qui me irretit, et provocet ad tristitiam, ad iram, ad concupiscentiam, **775** ad voluptatam, quando maneo inconfusus, ac sumens rationem, quæ me confirmet, et roborat, tunc mihi accidit quod dictum est: *Facta est in exterminium Babylon*, hoc est universa confusio. Finit autem ista, id est, confringi, et conteri malleum omnium terræ, et demoliri Babylonem, cum gentes superponatur malleo, et Babylonii. Scriptum est enim: *In gentibus superponatur tibi*, hoc est, id qui de gentibus sunt superponatur tibi, o Babylon, superponatur tibi, o malleus, ut confringar et conteraris. Quando ista facta sunt? In adventu Domini mei Jesu Christi, cum Evangelium cunctis gentibus prædicatum est, tunc superpositi sunt Pater et Filius et Spiritus sanctus Babylonii, et malleo universæ terræ, et impletum est hoc quod scriptum est: *In gentibus superponatur tibi, et capieris, Babylon, et non cognoscis.* Utinam caperetur Babylon et per singulos nostrum. Ex anterioribus autem potest intelligi captivitas Babylonis, quando capta suffoditur, subvertitur, desolatur, nihil in nobis residet confusionis. *Et capieris, Babylon, et non cognoscis: inventa es, et comprehensa, quia Domino restitisti.* Ergone sola Babylon Domino restitit, et non potius omnes gentes, dum, creatoris deserto, idola veneratis sunt; Domino restitunt? An singulariter dicit omnem animam contrariam Jerusalem, id est visioni pacis, Babylonem esse. Unde et Sancti in Jerusalem, peccatores in Babylone erant. Et si peccabant Jerusalem, mittebantur in Babylone, et sic convertebantur ad penitentiam in Babylone, consistentes. Sancti vero regrediebantur in Jerusalem, Capitulo ergo Babylon, et non cognoscit. Babylon quippe legi non subiecit, neque enim potest non inventa Babylon comprehensa esse; sed ob id comprehensa est cum inventa est, quia Domino restitit. Deinde exordium alterius capituli. *Aperuit Dominus thesaurum suum, et protulit vasaria sua, quia opus Domini virtutum in terra Chalæeorum. Quoniam venerunt tempora ejus aperire apothecas ejus, servatamque eam quasi speluncam, et disperdit eam, ne sint ejus reliquæ. Esciccate omnes fructus ejus, et descendit in occisionem. Væ eis, quoniam venit dies eorum, tempus vindictæ eorum* (Jer. i). Volens intelligere hoc quod dictum est: *Aperuit Dominus thesaurum suum, et protulit*

(b) Antea legatur: *primo contractus, et contritus est deinde.*

(c) Apud Rabanum, *ad profectum venerimus.*

776 vasa iræ suæ, quæro de alia Scriptura vasa iræ Dei, et inveniæo ad pleniorē comparationem istius Scripturæ Scripturam Apostolicam, ibique inveniō Apostolorum mihi subiectientem quæ sint vasa iræ Dei. Alit enim: Si autem volens Deus ostendere iram suam, et notam facere potentiam suam, per tulit in nulla patientia vasa iræ preparata ad perditionem, ut ostenderet divitiis gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ preparavit in gloriam, quos et vocavit non solum ex Judeis, verum etiam ex gentibus (Rom. ix). Generaliter Apostolus omnes homines divisit bifariam, dicens quosdam esse vasa misericordiæ, quosdam vasa iræ. Verbi gratia, Pharaonem et Ægyptios vasa iræ: rursus se qui prius misericordiam consecutus est, et eos qui in tempore de Judeis et gentibus crediderunt, vasa misericordiæ nuncupavit. Sunt ergo in thesauro Dei vasa iræ. Scriptum est enim: *Aperuit Dominus thesaurum suum, et protulit vasa iræ suæ.* Quis est iste thesaurus Domini, in quo vasa iræ inveniuntur? Aliquis forsitan quæret, utrum in thesauro Domini tantum vasa iræ sint, et thesaurus Dei, qui est thesaurus omnium, non habeat (Al. habent) vasa misericordiæ: an aliud quid intelligi oporteat de thesauro Dei, unde efferantur vasa iræ ejus? The-saurum Domini ergo confidens dicam esse Ecclesiam ejus, et in isto thesauro, id est Ecclesia, sæpe homines latitare, qui sunt vasa iræ. Veniet igitur tempus, quando aperiat Dominus thesaurum Ecclesie: nunc enim clausa est Ecclesia, et vasa iræ cum vasis misericordiæ inhabitant, et paleæ cum frumento sunt, et pisces perdati ac proijcendi, cum bonis piscibus, qui in retia incidant, continentur. Quam cum aperuerit iudicii tempore, et protulerit exinde vasa iræ suæ, dicet forsitan is, qui est vasa misericordiæ, de egredientibus vasis iræ: *Exierunt ex nobis, non enim erant ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Sed illico egressi sunt a nobis, ut ostenderetur, quia non erant omnes ex nobis.* (I Joan. ii, 19). In aliud quiddam cupit sermo prorumpere: quod autem audeamus dicere, istiusmodi est. In thesauro Dei vasa iræ sunt, extra thesaurum vasa peccantia non sunt vasa iræ, sed vasis iræ minora sunt. Servi enim sunt ignorantos voluntatem Domini sui, et non facientes voluntatem **777** ejus. Qui autem ingreditur Ecclesiam, aut vasa iræ est, aut vasa misericordiæ. Qui extra Ecclesiam est, neque vasa misericordiæ est, neque iræ. Aliud quoddam nomen ejus inquirō, qui extra Ecclesiam commoratur: et quomodo decerno confidens, non esse eum vasa misericordiæ: sic e contrario ex rationis veritate communius aperte promo sententiam, neque vasa iræ posse eum dici, sed vas in aliud quiddam reservatum. Ergone potero de Scripturis approbare, neque misericordiæ eum esse vas, nec iræ: ut et secunda expositio aliquid nobis utile in presenti loco interponat, et sane rursus audeat in id, quod jam dudum conatur, sermo prorumpere? Ait Apostolus: *In domo autem magna non sunt tantum*

A vasa aurea et argentea, sed et lignea, et fetilia: cuius quidem in honorem, alia porro in contumeliam (II Tim ii). Si igitur quis mundaverit semetipsum ab his, erit vas in honorem, et sanctificatum, ut ille Domino, ad omne bonum opus preparatum. Putasne, magna domus in presenti est, et in ea sunt vasa in honorem, et alia in contumeliam? An in illa quæ futura est domo, vasa quidem aurea et argentea, quæ sunt in honorem, inveniuntur vasa esse misericordiæ: reliqua autem, id est, mediocres homines, qui extra thesaurum sunt, ne sint vasa iræ, seu misericordiæ, hi poterunt juxta dispensationem quamdam profundam Dei vasa esse in magna domo, quæ mundata non sunt, sed sunt vasa testea in contumeliam, at tamen necessaria domui? Vide autem si volnero et hoc ipsum exemplum ex alio Scripturæ testimonio comprobare. In honoratus est, inquit, Jechonias, quasi vas cuius nulla est utilitas (Jerem. xxii). Non ait, est quidem ejus utilitas, in contumeliam autem ejus est utilitas: sed quia erat ex domo Dei, et peccavit, in totum non est ejus utilitas. Habeo et aliam Scripturam, in qua dicitur de alio quodam peccatore: Et erit quasi testa, in qua attrahes aquæ posillum, et in qua carbonem bajulabis. Et rursus affirmat non necessarium penitus, et ex omni parte esse vas inutile. Numquid non igitur nos qui in domo ista Dei sumus, quando aperire coperit Dominus thesaurum **778** suum, incipiemus mundari, si tantum ferimus vasa misericordiæ projectis vasis a nobis iræ? An certe jam exordium est, oportere nos satagere, non solum ut non simus vasa iræ, sed ut ii qui sunt projectiantur a nobis? Tale enim quiddam est hoc quod Apostolus Paulus Corinthiis ait: *Intantum auditur inter eos fornicatio, quæ nec in gentibus, ut uxorem quidem patris aliquis habeat, et non magis plantasti ut auferatur de medio vestrum, qui hoc opus gessit* (I Cor. v): quasi diceret, aperto thesauro Dei, egrediantur vasa iræ suæ. Aperit siquidem Dominus thesaurum, et protulit vasa iræ suæ. Legi alicubi quasi Salvatore dicente: et quæro, sive quis personam figuravit Salvatoris, sive in memoriam adduxit, an verum sit hoc quod dictum est: *Alit autem ipsi Salvator: Qui iuxta me est, iuxta ignem est: qui longe est a me, longe est a regno* (Marc. vii). Ut enim qui iuxta me est, iuxta salutem est, ita et iuxta ignem est. Et qui audiens me, et audita prævaricans, factus est vasa iræ, preparatum in perditionem, et iuxta me est, iuxta ignem est. Si vero quis cavens, quoniam qui iuxta me est, iuxta ignem est, longe factus fuerit a me, ne iuxta ignem sit, talis quidem longifuturus est et a regno. Et quomodo athleta, qui non est in agone conscriptus, neque flagella metuit, neque expectat coronam, qui autem semel nomen professus est, si victus fuerit, verberatur atque projicitur; si vero vicerit, coronatur: eodem modo qui ingressus est Ecclesiam, o Catechumene, auscultat; qui accessit ad sermonem Dei, nihil aliud quam conscriptus est in certamine pietatis, et conscriptus si non legitime certaverit, cæditur flagellis, quibus

non verberantur ii, qui non in principio conscripti sunt. Si autem contenderit fortiter ad fugienda verbera, et contumelias, non solum injuria liberabitur, sed incorruptam gloriam accipiet coronam. *Opus Domini virtutum in terra Chaldeorum.* Juxta diversos intellectus terrenus locus multipliciter nominatur, et quomodo differenti inter se (a) notione plura Salvatore habet vocabula, cum unus in (b) subjacenti sit, varius autem in virtutibus: sic et propter malitiam **779** generis humani: terrena negotia, cum unum sint subjacenti, intellectus diversitate sunt plurima. Quod autem dico sic fiet manifestus, cum exemplum, quod a Salvatore assumpsi, edisserens, ad ea, quæ sunt subjecta, explananda, transcendero. Unum subjacens est Domino meo Jesu Salvatori. Hoc uno subjacente, alio intellectu medicus est, juxta quod scriptum est: *Non necesse habent sanitatem, sed male habentes* (Matth. ix, Luc. v). Alio intellectu pastor, secundum quod irrationabilibus præest. Alio intellectu rex, secundum quod rationabilibus principatur. Alio intellectu vitis vera, secundum quod inserti in eam homines uberrimos afferunt fructus, et excolli a patre agricola, pinguedinem vitis veræ ex unius radicis consortio assumunt. Juxta alium intellectum sapientia, iuxta alium veritas, iuxta alium justitia. Verum tamen subjacens unum est. Quomodo ergo in Salvatore, alio subjacente, plurimi intellectus sunt diversorum ejus nominum: sic et terrena negotia, juxta subjacens quidem unum sunt, juxta autem intellectum plurima. Frequenter allegorizantes Babylonem diximus negotia esse terrena, quæ semper confusa sunt vitis, Ægyptum similiter affligentia. Chaldeorum vero terram, ob id, quia (e) plurima, quæ geruntur in terris, stellis consecrant, et peccatorum nostrorum causas, sive virtutum eorum quæ accidunt nobis, ex earum motibus asserant fieri, eos esse diximus, qui talibus se superstitionibus dedicaverunt. Omnis igitur, qui his credit, in terra Chaldeorum est. Si quis vestrum mathematicorum deliramenta sectatur, in terra Chaldeorum est. Si quis natalitatis diem supputat, et variis horarum momentorumque ratiocinationibus (Al. rationibus) credens, hoc dogma suscipit, quia stelle taliter, et taliter figuratæ faciunt homines luxuriosos, adulteros, castos, aut certe quodcumque eorum, iste in terra Chaldeorum est. Jam quidam existimant ex astrorum cursibus Christianos fieri. Quotquot autem ista sapientis, quotquot, dictis istis creditis, in terra Chaldeorum estis. Committunt ergo Deus, qui in terra Chaldeorum sunt, his spiritualiter **780** comminatur, qui se ipsos genealogis et fato consecraverint, asserentes cuncta, quæ inter mortales fiunt, aut ex astrorum motibus, aut ex fati necessitate pendere. Sed

Deus Abraham promovens ad meliora dixit ei: *Ego sum qui te educo de terra Chaldeorum* (Gen. xv). Postes enim Dens, qui et nobis tribuat de terra Chaldeorum exire, et nullum alium absque eo esse credamus, qui dispensans universa, et regens vitam nostram pro qualitatibus meritorum, accidentium diversa moderetur. Neque enim micans aliquod sidus vel Phaetontis, ut aiunt, vel corrupti (d) catamilli stella nostrorum causam continet negotiorum. Et juxta unum quidem argumentum in terra Chaldeorum est, qui supradictis ratiocinationibus credidit: juxta aliud vero ascendit qui super tecta, et veneratur militiam cæli. Invenimus autem in Jeremia multam et his fieri comminationem, qui libant militiam Dei. Opus ergo Domino virtutum in terra Chaldeorum quia venerunt tempora ejus. *Aperite apothecas ejus.* Manifestum est, (e) quia terre Chaldeorum. Sunt autem apothecæ Chaldeorum, doctrinæ nativitatum. *Scrutamini eam quasi speluncam, et disperdit eam.* Qui respicit supputationem natalium: qui veritatis sermone utitur adversum eam: qui ostendit nihil eorum, quæ mathematici dicunt: verum esse: qui docet inscrutabilia judicia Dei, nec ea posse ab hominibus comprehendere: qui (Al. quia) jas-serit, quia sidera non sunt causæ eorum quæ fiunt super terram, minus autem eorum, quæ nobis Christianis accidunt. Iste exsequitur præceptum Domini dicentis: *Disperdit eam.* Quid autem sic hoc quod sequitur, *Non fant à reliquæ,* quærendum est. Ne aliqua, inquit, rescindatis Chaldeorum, aliqua reser-vetis. Ob id jubet, ne posillum quidem relinquantur in ea. *Excitate omnes fructus ejus.* Quis ista beatus est, ut possit excicare omnes fructus terræ Chaldeorum, et descendat in occasionem? *Væ eis, quia venit dies eorum, et est tempus vindictæ eorum.* Post hæc rursus alterius capituli continentia: *Vox fugientium, et resalvatorum de terra Babylonis, 781 ab annuntiantium Domino nostro in Sion vindictam.* De his nunc propheta, qui mores patrios relinquentes, (f) et leges gentium, et incredulitatem veterum, veniunt ad sermonem Dei. Tale enim quiddam significatur in eo, quod dicit: *Vox fugientium et resalvatorum de terra Babylonis.* Utinam elvetra Catechumini, vox fugientium esset de Babylone, fugientium vitia, fugientium peccata. *Vox enim fugientium et resalvatorum.* Non sufficit fugere de terra Babylonis, sed et resalvari ex terra Babylonis ad annuntiantium in Sion vindictam Domino Deo nostro ut fugientes de terra Babylonis veniant ad Sion, speculatorium (Al. speculatorium) Ecclesiam Dei. Ad annuntiantium in Sion, id est, Ecclesiam, vindicta ma Domino Deo nostro. *Vindictam populi ejus denuntiate in Babylone multis, omni intendenti arcum. Signi-*

(a) Cum Rabano legimus *notione*, cum minus recte antea esset *ratione*.

(b) Subjacens, quod et Genebrardus notatum est, appellat subiectum sive suppositum.

(c) Ferme rectius apud Raban. legas, *quia plurimica qua geruntur in terris, stellis consecrant, et sive*

peccatorum nostrorum, sive virtutum eorum, quæque accidunt nobis, ex earum nullibus asserant fieri, etc. Tum *persuasionibus pro superstitionibus.*

(d) Raban. de nomine vocat *Ganimedis*.

(e) Idem, manifestum qui sint in terra Chaldeorum,

(f) Intererit Raban. et gentes.

floenter positum est, multis; multi enim sunt, qui in Babylone sunt, in Jerusalem vero pauci. Non enim idecirco, ait, dilexit vos Dominus Deus vester, quia multi eratis, vos quippe estis pauci **782** ab omnibus gentibus. Et bene his, qui ex parte Dei erant, dictum est: *Pauci estis ab omnibus gentibus.* Intellige porro et hoc: *Pauci sunt qui salvantur.* Sed et illud: *Contentite intrare per angustam portam. In lata autem et patenti (a) multi incedunt (Matth. vii. 14) Annuntiate in Babylone multis, omni intendenti arcum Non sit ex ea qui salvetur: disperdit, interfecit omnia Babyloniis.* Nuper diximus de (b) parvulis Babyloniis, de viris Babyloniis, de semine Babylonio. Non sit et qui resalvetur de semine Babylonis, retribuite ei juxta opera ejus, secundum omnia quae fecit, et facite ei, quia Domino restitit, et adversum Dominum Deum Sanctum Israel *[Al. sanctum Deum Israel]*. Quamdiu habes in te cogitationes nequam resistentes pietati et fidei verae, habes in te Babyloniis. Sed fac vindictam, et interfice omnes peccatores terra, quae in te est, id est, omnes Babyloniis, ut possis mundatus in Jerusalem transgredi civitatem Dei in Christo Jesu, cui est gloria et imperium in saecula saeculorum, Amen.

HOMILIA QUARTA.

De eo quod scriptum est: *Clamavit perditix, congregavit quae non peperit, faciens divitias suas non cum judicio. In medio dierum ejus derelinquent eum, et novissimis suis erit insipiens.* Jerem. xvii, 14.

781 Thronus gloriae exaltatus ab initio locus,

(a) Verba multi incedunt ex Rabano sufficiens. Deerat vero antea manco imperfectoque sensu: quin potius contra orationis seriem sic perperam haec jungebantur, in lata autem et patenti anhan-tium in Babylone, etc., perinde atque unum esset Scripturam testimonium.

(b) Hinc quoque locum Rabanus castigat, substituens parvulus, quod pro vulgati libri alii preferrebant parvobus.

(c) Origenes in Catena Graeca, quam Ghislerius suus in Jeremiam Commentarius attexit: εν τη καιωων ιστορια λεγεται κακοθητατος ειναι ο περιδεις περι τους ποδας γαρ στερεωμενος του θερενοντος, και του αιουου ελπιδιδουδου, αποστα της καλιν εναντι και ζην σοχαζεται, περιουτας τους νεωτους, και αυτης επιδιων απιπταται. εστι δε και ακαθαρτον (γρ. ακαθαρτος) ωστε τους θερενοντας (γρ. χερσονοντας) μονομαχην ακληλους περι της υψους, και αφηνα μεσεντερον επιβαλιν του αφρονος. In historia animalium fertur vafer-rima esse perditix: circum pedes enim voratoris volata, et sui capientes spem dans, se nido subducit et remouet; et cum pullos aufugisse coniecit, ipsa quoque repente evolat. Inipura quoque et illa est, adeo ut quae conijuge sua viduata sunt, singulari certamine inuicem pro concubitu decertent, et mas post victoriam marem inuat. Quomodo locum ex parte quam tractamus Origenis homilia deprospersit Catena concinnator, et pro ejusmodi consensuorum more concinnator, an aliunde integrum transtulerit, incertum est. Id autem ex Aristotele petittum est, lib. ix Histor. Animal. cap. 8: εταν δε τις θερενη περιουτων η νεωστις, προνομινωεται η περιδεις του θερενοντος, ως επιλευτος αυτης, και επιπταται, ως λεληθμενος, ερ εουτην, εως αν διαφραξεν τους νεωτους εκαστος κατα δε ταυτα αναπταται αυτη, ανακαλειται παλιν. Et hoc mo: ωστερ δε εβρηται, κακοθητος το θρενον εστι και πανοργον. Cum aliquis venando in nidum incedit, provolvit sese

A sanctificatio nostra, sustentatio Israel. Domine, omnes qui te dereliquerunt, confundantur decedentes, super terram scribantur, quia dereliquerunt fontem vitae Dominum. Sana me, Domine, et sanabor; salvum me fac, et salvus ero, quoniam gloriatio mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est sermo Domini? veniat. Ego autem non laboravi subsequens post te, et diem hominis non concupi: tu scis. Ad famosam venimus **782** questionem, inspicere quid sit perditix de quo Scriptura nuncloquitur: *Clamavit perditix, congregavit quae non peperit, faciens divitias suas, non cum judicio. In dimidio dierum ejus derelinquent eum, et in novissimis suis insipiens erit (Jer. xvii, 12 seqq.)* Ex natura volueris dignum videtur quamdam historiam commemorare, ut animal cognoscentes, scire possimus utrum ad bonam, an malam partem nunc nominati perditix intelligentiam referamus. Dicitur (c) autem hoc esse **783** animal malignum, fraudulentum, callidum, multumque decipiens venatores. Saepe canatu ante pedes aucupis voluit, et in medio ejus canatu, quasi jam apprehendendus elabitur. Praedam sui ex vicinitate promittit: et hoc agit, ne ad nidum festum ejus citus venator occurrat. Cumque jam senserit fugisse pullos suos, tunc et ipse illo hoste discedit. Sed nequitiam ejus vincit, (d) impuritas. Ambigendum non est de eo quod dicitur sumus, quod ex his qui mansueti in casis nutritur, veritas ap probat: masculus in masculum consurgit, obliviscitur sexum libido praecipit, pugnat ad coitum, et una palma victoris est pollicibus quam vicierit. Stigitur

B perditix ante venatorem, quasi jamjam capienda sit, et sic hominem ad se, sui captivum spe, allicit, donec singulis puli profugerint: interea avolat ipsa, et pullos rursum revocat, et mox: *Quemadmodum autem dictum est vafra est haec avis, et astuta.* Eadem haeserunt indidem Plinius lib. x, cap. 33, et ex Plinio Solinus cap. 7, Aelianus lib. ix de Animal. cap. 46, Athenaeus lib. ix; Commentarius in Hexaem. Eustathio tributus: Phile in lambis, et Aristophanes Scholias in Avib. Iuventus.

(d) Auctor quoque Aristoteles loco laudato: εταν τε αποθρασα επιωληη, οι αφρονες κερκαζται, και μαχονται σπινοντες: καλοισι δε τουτους χηρους ο δε ηρηθειος μα χημενος ακολουθει του νεφταντι, υπο τουτους θρενοντους μινον ενος κερκαζη τις υπο του δευτερου, η υποουσιου τουτους λαβρα θρενεται υπο κρατιστερονος. Cum autem effugit, ut avis incubat, clamantur mares, et inter se decertant. Nos viduatos vocant. Qui vero fuerit in certamine inferior, victorem sequitur, ad coque solo vadit. Aliquis: ab eo quoque victore clam subigitur; et lib. vi, cap. 8: και τους νεωτους εταν πρωτον εβρη, λεγεται αυτους ο αφρον. Pullos etiam, cum primum foras educit, mas inat. Antigonus Carysius in Paradox. cap. 115, de Perdicibus: και τους νεωτους εταν πρωτον εβρηγωσι, θρεβεν αυτους, τους δε περιδεις λεγεται μαχεται: et pullos, cum primum educant, subigerunt; et simulque decertare. Quomodo locum non intellexit Xylander. Eadem haec habent Plinius, Solinus, Aelianus, Athenaeus, et Phile locus proxime laudatis, et ex Origenis Hieronymus in eundem hunc Jeremias locum, et praeter eos Isidorus lib. xii, Orig. cap. 7. At nos perditioes solum, sed galli etiam fedam hanc inder se hildinem exercent; nam qui victoriam reportavit, non victi solum conjuges, sed ipsum etiam gallum subigit. Idem.

malignum, si immundum, si dolosum hoc animal est, impium videbitur (a) ad meliorem partem hujus referre nomen, et ad Salvatoris nostri Jesu Christi intelligentiam temperare. Magis autem convenit mala Zabulo adungere, et super adversario loctionem intelligere presentem: si tamen **784** totius capituli non secuta fuerit interpretatio. Incipimus ergo ab eo quod scriptum est: *Clamavit perditix, congregavit quae non peperit.* Non (b) proprias creaturas congregat Zabulus, non ea colligit quae ipse generavit: sed cum clamaverit, alienas congregans creaturas, facit eas suas. Clamavit perditix per Valentium, clamavit per Basilidem, per Marcionem, per omnes (c) qui aliena a Deo gloriae cupiditate rapiti sunt. Nullus enim eorum sonare poterat vocem Domini Jesu: *Meae oves meam vocem audiant (Joan. x, 27).* Sed erat vox Christi in Paulo, erat in Petro; propter quod Paulus dicebat: *An experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur Christus (II Cor. xiii, 3)?* Vox autem congregantis quae non peperit perditio, in illis est qui simplices quosque fideium laqueo haereticæ factionis impediunt. *Clamavit itaque perditix, congregavit quae non peperit, facere delicias suas non cum judicio, dives factus est perditix.* Ecce ejus quanta sunt millia, ingens turba, multi sunt populi captivorum, et **785** facit divitias suas, non cogitans iudicium, neque habens in corde justitiam, sed omnia sine lege gerens; merito arguitur non cum iudicio fecisse divitias. Mens autem Jesus facit divitias suas cum iudicio. (b) Examinata est et delecta ejus opulenta. In medio

(a) Epiphanius tamen, in Physiologo cap. 9, hominem unum perditio comparavit. Idem.

(b) Pertinet id ad aliam perditiois proprietatem ab Origene hoc loco nequitiam commemoratam. Fertur siquidem aliena eam ova furari, et incubare, ac fovere. Ita Hippolytus martyr in Catena in Jerem. Epiphanius in Physiolo. cap. 9, Ambrosius lib. vi Hexaem. cap. 3, et Epistol. 49, Philastrius Praefat. in lib. de Her., Phile in Jambis. Hieronymus in hunc Jeremias locum Augustinus contra Faust., l. xiii cap. 12, Isidorus lib. xii Orig. cap. 6, et Rupertus Paphrastes, Jerem. xvii, 14. Quae cum apud auctores non esse solent, quae physica tractantur, non comparantur, verisimile est ex hoc Jeremias loco proflixisse, ubi **787** perditioem reddiderunt LXX, ex hisque reliqui: quia cum vocem nullam haberent, quam similam illam Europaeis ignotam appellarent, quam avem illam, et specie proxime avium nomen subsidio acceperunt, perditix videlicet, ejusque non proprie dicta, sed quae rusticis, seu Rustiula, et τριζα, et ab Aristotele σκολιπαζ nuncupatur, **787** enim illam prolongum rostrum gerere, brevis esse pedibus, colore viridi, edulem, montanam, infra columbae magnitudinem, pluviae praenuntiam Hebraei et Arabibus ea avis frequens est. Atque haec omnia fere venit quod a nostri longitudine nomen traxerunt: nam quemadmodum **788** *περδεις* dicitur σκολιπαζ: quod palii simile rostrum gerat; ita Hebraice **787** est σκολιφ, unde **787**. At non coloris solum viriditate ea a rustica perditio discrepat, sed eo etiam quod aliena ova foveat, id quod de rustica nemo prodidit. Hoc porro, aliaque pernitia eximie oru-

A *[Al. dimidio] dierum ejus derelinquent eum (Jer. xvii, 14).* Non omnes qui quondam fuimus sub clamantis potestate perditio (clamavit quippe non solum per eos quos supra memoravimus, sed per omnes generaliter (c) qui quasi ad pietatem et ad religionem vocantes sub contrario veritati dogmate clamaverunt) nos, inquam universi in dimidio dierum ejus derelinquimus eum. Et omnes quidem (f) dies ejus, dies hujus saeculi; sed quia eruit nos ex instanti saeculo nequam Dominus Jesus, idcirco in medio *[Al. dimidio] dierum ejus derelinquimus eum. Et novissimum ejus erit insipiens (Jer. xvii, 14).* Quando autem sapiens fuit, ut novissimum ejus meritis insipiens fiat? Sed dicamus eum fuisse sapientem: *Serpens quippe sapientior erat omnibus bestiis super terram, quam (Al. quas) fecit Dominus Deus (Gen. iiii, 1).* Sapiens fuit juxta id quod scriptum est: *Adducam super sensum principem Assyriorum. Dixit autem: Violentia mea faciam, et sapientia intellectus auferam fines Gentium (g) et virtutes eorum (Isai. x, 12, 13).* Si quis potest, intelligat, quomodo novissimum ejus erit stultum. Iste ab eo quod fuit sapiens illo (sapientior enim erat omnibus bestiis super terram) fit e contrario, eo *[Al. fiet contrario] quod sapiens fuit, male insipiens. Intelliges vero quid sit: Novissimum ejus erit insipiens, si scias quomodo etiam tibi per Apostolum praecipiat, ut pro salute tua insipientiam recipias: Si quis, inquit, videtur sibi sapiens esse in vobis in isto saeculo, stultus fiat (I Cor. iii, 18).* (h) Solvit qui ante clamavit: stultus esto et

C ditionis laude cumulatissimo viro Samueli Bocharto debere me profiteri. Idipsum argumentum in Luculentissimo de Scriptura animalibus opere fusius pertractat. Ad haec nos illud quoque adijciemus, quae eumque de **789** *טריז* Hebraei et Arabes tradunt, universae pro Pico, quem *δρυοκολιπαζ* appellant, convenire: nam et longiusculum gerit rostrum, et est eximii rostris, utpote quo arbores tundit, et excavat; brevis est pedibus; viridi colore est: corporis mole columban non aequat; ita tunc est: corporis est: pluviamque inter reliquas aves praecipue praenuntiat. Quodque animadversione dignissimum est, vel a **790** *טריז*, *fodit, effudit*; vel a **791** *טריז*, *stripes, truncus, lignum*. Picum **791** dicitur: non inepte quis arguari possit, cum rostro truncos perforatit unde et *δρυοκολιπαζ* Graecis dicitur. Quod si alienorum ovorum curam, et incubum Picum tribuisse auctorali quis voce **792** *טריז* significari non dubitarem. Idem.

(c) Pessimo id interpretatus est Hieronymus: *per omnes qui aliena a Deo gloriae cupiditate rapiti sunt.* Interdicos apud Ecclesiasticos auctores opponitur *δρυοκολιπαζ*, et vertere debuit: *per omnes qui perieris opinionibus adhaerescunt. Idem.*

(d) Vitiose legebat, *Exinanita est et delecta*, ab ipso quod mirum est magis, Hueto, quem adversa columna Graeci textus, ubi est *και κεκρυμνος* εστιν ο *πλουτος* και *επιδουλεωμενος*, de medio admodum debuit. Non post Habaium ad Graecum exemplarem locum emaculavimus, rescribentes *Examinata est et delecta.*

(e) Voculam qui contextui necessariam, Rabanus legit, supplet.

(f) Hic quoque voces *dies ejus*, quas pridem Huetius desiderari suboluit, ex Rabano sufficiens.

(g) Pene Habanus, *depascat et vres eorum.*

(h) Pro *Solvit qui ante clamavit*, Rabanus legit, *Attende, quia non solum non clamavit, etc.*

non peccabis, sive de Patre, non impie senties: est enim thronus gloriae [Al. charitatis] excelsus, et a principio Salvator est. Thronus gloriae est propter quod (a) excelsus regum ejus. Sanctificatio nostra Christus est: *Quia et iste sanctificans, et nos sanctificati ex uno omnes sumus* (Hebr. 11, 11). *Sustentatio Israel*. Sicut ipse justitia Christus, ipse veritas, ipse sanctificatio, similiter est ipse etiam sustentatio. Et non est aliquid justum (b) sine Christo, neque sanctum sine eo, neque patiens, quod in se non habet Christum: ipse est enim sustentatio Israel. Si autem ad Patrem et hoc retuleris, non impie intelligis. *Domine, omnes qui te derelinquunt, confundantur discedentes* (Jer. xvii, 13). Unusquisque nostrum quando peccat, per ea quae peccat, Christum relinquit: relinquens autem Filium, relinquit et Patrem. Injustus a justitia longe est, pollutus a sanctimonia, bellator a pace, et qui sub potestate inimici esse incipit, a redemptione fit alienus, et qui extra sapientiam **790** Dei est, sapientiam (c) Dei derelinquit. Docens itaque nos propheta, quid de omnibus, qui Dominum deserunt, sit futurum, ait: *Unicuique qui te derelinquunt, confundantur discedentes*, hoc est, quantum deserunt, tantum confundantur discedentes. *Super terram scribantur*. Omnes homines describuntur, sancti in caelo, peccatores super terram. Dicit ad discipulos Jesus: *Gaudete autem, quia nomina vestra scripta sunt in caelis* (Luc. x, 4). Igitur oportet letari si talis quis fuerit, ut nomen ejus scribatur in caelis. Et quomodo iustorum nomina in superioribus conscribuntur, sic e contrario eorum qui conversantur terrene, qui non pertranseunt terram Edom, sed agros terrae Idom et vineas possident, scribuntur nomina quasi relinquentium Deum super terram. *Confundantur discedentes, super terram scribuntur*. Quo enim metro mensi sunt, remetietur eis ipsis (Math. vi, 1). (d) Sibi unusquisque causa est, ut scribatur super terram, si non caelestia requirit in terra, si semper anima ejus de istius mundi negotiis aestuet, quae videntur saeculo bona. Si vero audiens Jesum loquentem: *Nolite vobis thesaurizare thesauros super terram, ubi linea et vermes exterminant, et ubi fures effodiunt et furantur, sed thesaurizate vobis thesauros in caelo* (Mat. vi, 19): qui the-

saurizaverit **791** sibi in caelo, ipse sibi causa est, ut scribatur in caelis. Haec propter id quod scriptum est: *Super terram scribantur*; causamque commemorat: *quia dereliquerunt fontem vitae Dominum*. (Jer. i, 43). Et in principio ipse propheta ex persona Domini dicit: *Me dereliquerunt fontem vitae*; (e) et nunc: *Quia dereliquerunt fontem vitae Dominum*. Dicamus ergo et nos, si nolumus derelinquere fontem vitae Dominum, voce proximorum Jesu Christi discipulorum, qua locuti sunt ad magistrum, cum eis diceret: *Nunquid et vos vultis recedere*. Quid igitur dicemus? *Domine, ad quem ibimus? verba vitae tu habes* (Joan. vi 68). Sic finita est etiam secundi capituli circumscriptio. Sequens oratio est ista contentens: *Sana me, Domine, et sanabor, salvum me fac, et salvus ero: quoniam gloriatio mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est sermo Domini? veniat. Ego autem non laboravi subsequens post te et diem hominis non concupiivi, tu scis* (Jer. xvii, 10, 15, 16). Soli, qui propter male habentes venit, medico dicenti: *Non indigent sani medico, sed male habentes* (Math. ix, 4), dicendum est confiderer ab eo qui agrotantem suam animam vult salvari: *Sana me, Domine, et sanabor*. Etenim illa in Evangelio mulier sanguinem fluens, omnem substantiam suam expendit in medicis (Luc. viii, 43), nec potuit a quocumque orationi sanari: ad nullum quippe ex eis dignum erat dici: *Sana me, domine, et sanabor*, nisi ad solum cui sufficit vestimenti tantum fibriam tangere, cui ego uni dicam: *Sana me Domine, et sanabor*. Tunc siquidem medicinam sanitas sequitur, si Christus curare dignetur: *Salvum me fac, et salvus ero. Falsus equus in salutem* (Psal. xxxiii, 17). Propterea ei dicit: *Salvum me fac et salvus ero*. Et hoc ita gaudebo loqui, si omni renuntians gloriae seculari poterero et reliqua dicere: *Quoniam gloria [Al. laus] mea tu es: aut eum complevero mandatum in quo praecipitur: Non gloriaberis sapiens in sapientia sua, neque fortis in virtute [Al. fortitudine] sua, neque dives in divitiis, sed in isto gloriaberis qui gloriatur, intelligere et scire, quia ego sum Dominus* (Jer. ix, 23). Beatus itaque qui renuntiaverit omni **792** gloriae quae deorsum est, veluti super nobili genere super pulchritudine et corporalibus bonis, super divitiis

modum in capita ab indoctis librarariis distracti sunt, vnde immanes serpe optimis auctoribus errores, spissaeque tenebrae effuse sunt. Quin et eo audaciam sunt progressi, ut ineffissima lemmata capitibus affingerent. Atque haec labes maximum bonorum scriptorum partem pervagata est. Sed haec sunt aliorum loci. Nunc redeamus ad propositum. Patet, ex supradictis frustra in hodierna Scripturae divisione rationem quae per se habet, et Capitulum Hieronymi. Hieronymus dixit Adamantius certum aliquid Scripturae membrum ad libitum determinatum et circumscriptum. Capitulum eodem sensu usurpavit Hieronymus; nempè pro eo quod Gallicae dicimus: *un passage*. Ha sextentis locis accipitur apud Rufinum: velut cum ait in interpretatione Apologiae Pamphili: *In fatis praecipue libris in quibus plures unius capituli interpretationes exponit*. Et mox: *Poenemus exemplum quod illi superiori consentat ex eo*

libro quem in Epistola Pauli apostoli ad Titum scripsit, de eo capitulo, in quo dicit Apostolus: *heretici cum hominem post trita correptionem devitia sciens quia perversus est, et peccat, qui est a semetipso dominatus*. Nec aliter Philastrius Her. 45: *Quae autem quasi de homine dicunt Scripturae, ea accipit capitula: et Har. 50. Isti autem utuntur capitulis Scripturarum, quae de Christo, velut de homine edocent*. Hieron. (a) Legimus cum Rabano: in aliis edictis sub diversa interpunctione et sensu erat, propter quod regnum ejus, et sanctificatio nostra Christus est: Quia, etc. (b) Deerant haec verba, sine Christo, neque sanctum sine eo, quae mos est Rabano sufficimus, cogente ipso Graeco textu. γαρ εχρηστος, ουτε εστιν χωρις αυτου. (c) Raban. Dei nomen hic non agnosci. (d) Idem paulo concinnius, ipse sibi unusquisque. (e) Desunt in Generardi editione verba, et nunc, quia dereliquerunt fontem vitae.

etjectione. Beatus qui, (a) contempta vana gloria, dicit ad Dominum: *Quoniam gloriatio [Al. laus] mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est sermo Domini? veniat. Ego autem non laboravi subsequens post te* (Jer. xvii, 15, 16). Jesus tibi dixit: *Tolle crucem tuam, et veni, sequere me* (Mat. xvi, 16). Et: *Qui non reliquerit patrem aut matrem, et secutus fuerit [Al. non fueris] me, non est dignus meus esse discipulus* (Luc. xiv, 26). Si igitur talis fueris, ut semper Christum sequaris quanto plus secutus fueris, tanto minus laborabis. Non enim lassitudo erit in Jacob, neque apparebit dolor in Israel. Propterea dixit, ut non laborem ulterius, laborantes antequam inceperimus eum sequi: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos* (Math. xi, 28). Si laborantes venerimus ad Jesum, et cum fuerimus secuti, tunc dicere poterimus: *Ego autem non laboravi subsequens post te, et diem, hominis non concupiivi*. Est quaedam dies hominis: est quaedam dies Domini, id est, dies resurrectionis, quam omnis sanctus desiderat, non illam de qua scriptum est: *Va eis qui desiderant diem hominis. Nam dies ista est tenebrae, et non lux* (Amos v, 18). Quis est qui possit dicere: *Et diem hominis non concupiivi*? Explicatio verbi coovincit nos, quia diem concupiscimus hominis. Frequenter quippe agrotantes, cum in phantasmate esse febrium coperimus, et mortis limine urgeri, ad eos qui nos visitant fratres lassas manus attollimus, orantes eos, ut pro nobis Dominum deprecantur, atque dicentes: *Roga mihi aliquod vite spatium, roga ut aliquantisper in hac luce permaneam*. Ista memorantes, non diem sanctum Domini, sed diem hominis desideramus. Quapropter, longa vite amore deposito, et desiderio humane diei queraamus illam diem videre, in qua participes ejus beatitudinis, quae in Christo est, efficiamur, cui est gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA QUINTA.

De eo quod scriptum est: *Qui fecit terram in fortitudine sua* (Jere. x, 12).

793 Tres quodammodo virtutes assumens propheta fortitudinem, sapientiam, atque prudentiam, unicuique earum propria opera distribuit; fortitudini terram, sapientiae orbem terrarum, prudentiae caelum. Audi quippe Scripturae ordinem: *Dominus qui fecit terram in fortitudine sua et creavit orbem in sapientia sua et in sua prudentia extendit caelum*. Et nos igitur in nostra terra (dictum est quippe ad Adam; Terra es

(Gen. iii); necessariam habemus fortitudinem Dei, quia absque ea impossibile nobis est exsequi quod carni repugnet. Cum autem mortificata fuerint membra super terram, tunc parent spiritus voluntati. Si quidem juxta apostolum, spiritu gesta carnis mortificantur (Col. iii). Rom. viii). *Dominus ergo qui fecit terram in fortitudine sua*. Si autem et ad hanc terram venias, et consideres id quod in Job scriptum est (Job. xxvi, 7), juxta emendatissima tamen exemplaria, quomodo statuerit eam super nihilum, invenies fortitudinem Dei in mediocritate mundi, terre libram sustinere. Veniam vero ad orbem terrarum, qui Graeco οἰκουμένη, nuncupatur, id est, (b) inhabitata. Scio animam meam inhabitatam, scio animam desertam. Si enim non habet Filium dicentem: *Ego et Pater meus veniemus ad eum [Al. eam] et mansionem apud eum faciemus* (Joan. xiv, 23); si non habet spiritum sanctum, anima deserta est. Habitata autem est, quando plena est Deo, quando habet Christum et Spiritum sanctum. Verum haec differenter et varie in Scripturis dicuntur in anima hominis Patrem et Filium, et Spiritum sanctum commemorari. Nam et David in psalmo confessionis tres spiritus postulat; dicens: *Spiritus principalis confirmas me*. **794** *Spiritum rectum innova in visceribus meis. Spiritum sanctum ne auferas a me* (Ps. vi). Qui sunt isti tres spiritus? Principalis Spiritus, Pater est: Spiritus rectus, Christus: Spiritus sanctus, Spiritus sanctus est. Haec ad probationem ejus rei diximus, quod (c) habitatus est orbis terrarum in sapientia fabricantis eum. *Sapientia quippe auctilitabilis juxto super decem potestatem dicitur civitates* (Ecc. vii, 20). *Sapientiam autem et disciplinam qui abijcit, infelix est, et vanus spes ejus: et labores ejus insensatis, et inutilia opera ejus* (Sap. iii, 14), ait Sapientia, qua titulus inscribitur Salomonis. Ideo quantum possumus, laborare [Al. labore] nitamur, ut habitata (e) nostra a sapientia Dei erigatur. Cecidit quippe, et de sublimi corruit, venientibus nobis in locum istum miseriarum. Cecidit habitata (f) nostra postquam peccavimus, iniqui fecimus, injuste egimus, impie gessimus, et post ruinas indiget erectione. Si autem non vis ista sententia adduci, communem totius orbis queraamus ruinam, ut post casum ejus consequenter Deus erigens praedicetur. Quicumque est in isto orbe, ante erectionem cecidit. Si autem cecidit, consequenter erigendus fuit: nemo quippe sine casu sublevarit. Si autem erectus est, videamus qua ruina processerit. Omnes

(a) In Graeco ἀκόσμητος. Verit Hieronymus: *qui contempta vana gloria*: quod ipsum habet unus Regiae Biblioth. codex. Alter habet: *qui contemnens vanam gloriam*. Quod si legamus: *qui contentus una gloria*? Sane id oratio Graeca postulat, et facile inde Vulgata lectio detecta est. Hieron. (b) Vulgati inhabitata. At sequiori genere Rabanus juxta Graecum, ut et Origenem et Hieronymum continuo accepisse inferius constat. (c) Penes Raban, quod habitata, id est, orbis terrarum in sapientia Dei fabricata sit. Nec valde abluunt R. miss. penes Huetium, orbis terrarum in sapientia Dei fabricatus sit. Concinat Rabanica impressio (d) Hieronimus: *qui contemnens vanam gloriam*. (e) Expunxi hinc vocem anima, quam vulgati libri contra auctoritatem mentem interserebant. Habitata nostram vocat Origenes mundum nostrum, nec inficior proprie mentem, sive animam debere intellegi, aio autem, neque in Graeco haberi λογην, neque in Latina Hieronymi interpretatione lectum a Rabano animam. (f) Iterum vocem anima hinc amovimus, quam